

tentaplugg.nu
av studenter för studenter

Kurskod	O0039K/K0023K
Kursnamn	Fasta tillståndets kemi och geologi
Datum	2013-06-03
Material	Tentamen
Kursexaminator	
Betygsgränser	3: $\geq 50\%$, 4: $\geq 70\%$, 5: $\geq 90\%$
Tentamenspoäng	N/A
Övrig kommentar	

Lösningsförslag till tentamen:	Geologi. Moment 1: Kristallografi	Totala antalet uppgifter:	5
Ämneskod:	O0039K	Maxpoäng:	28
Tentamensdatum:	2013-06-03	Jourhavande lärare:	Lars Gunneriusson
Skrivtid:	9:00 – 13:00	Telefon:	0920 – 491832

Betygsskala: U 3 4 5

För betyg 3 (godkänt) krävs 50 % av den totala poängsumman

För betyg 4 krävs 70 % och för betyg 5 90 % av totala poängsumman

---

Tillåtna hjälpmedel: Räknare
  Kemiska data

Utförliga och väl motiverade lösningar krävs för full poäng

- 1 4p De olika formerna av apatit har den generella sammansättningen $\text{Ca}_5(\text{OH},\text{F},\text{Cl},\text{Br})(\text{PO}_4)_3$. Vilka två av de fyra jonerna bildar troligast fullständig fast lösning med varandra i apatit? Varför?

Lösning

Jonradien ökar nedåt i per. systemet för samma grupp, dvs. $\text{F}^- < \text{Cl}^- < \text{Br}^-$.

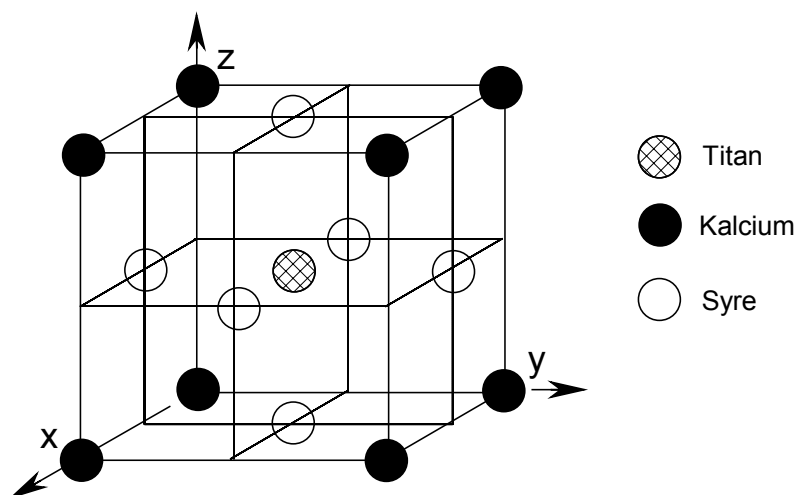
OH^- och F^- har mycket lika jonradier och egenskaper. De befinner sig bredvid varandra i per. systemet och har bägge mycket hög elektronegativitet. De har också samma laddning.

- 2 4p Förklara hur fältspaten ortoklas som har formeln KAlSi_3O_8 är uppbyggt.

Lösning

En rymdnättsanjon där var 4:e Si(IV) är utbytt mot Al(III) $\Rightarrow \text{AlSi}_3\text{O}_8^-$. K^+ är motjon i nätverksanjonen (en tektosilikat).

- 3 6p Perovskit är ett mineral som innehåller kalcium, titan och syre, men även ett antal andra mineral har samma struktur. Enhetscellen kan beskrivas som kubisk med en Ti i mitten, Ca i hörnen och O på varje sida:

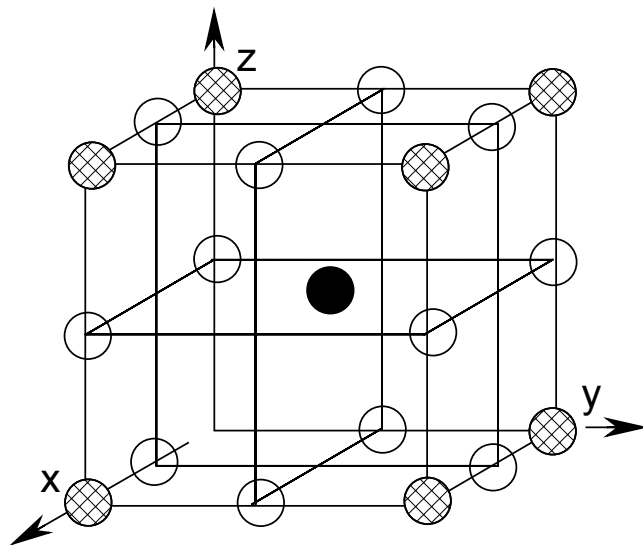
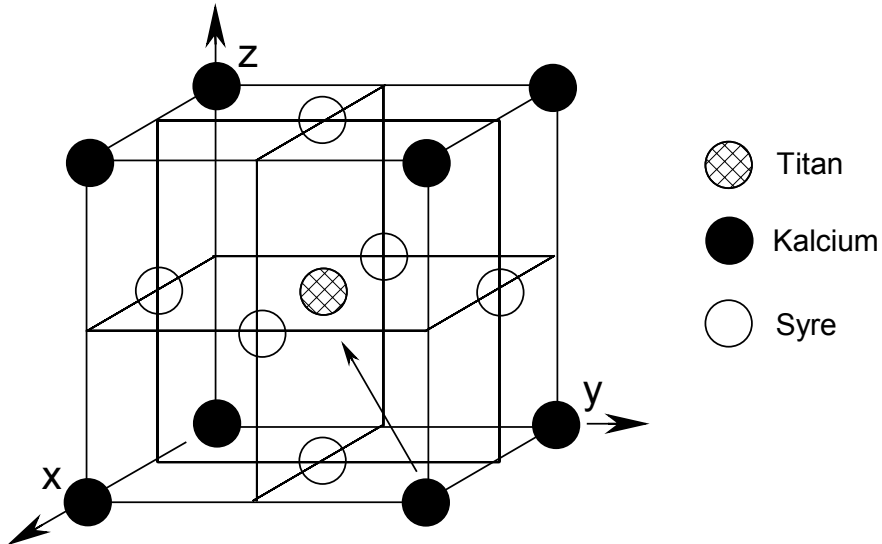
- a) Vilken sammansättning har en formelenhet perovskit? (Använd figuren) (2p)
- b) Ange Hur många syreatomer omger varje titan respektive Ca i perovskit och vilka koordinationsfigurer bildarmotsvarar det? (2p)
- c) Ett alternativt sätt att beskriva strukturen, är med en enhetscell där kalcium finns i mitten istället för titan. Hur ser en sådan enhetscell ut? Rita den enhetscellen. (2p)

Lösning

a) Ti: 1 atom i mitten. Ca: $8 \cdot \frac{1}{8} = 1$ O: $6 \cdot 0.5 = 3$ CaTiO_3

b) Ca: (8) Kubisk- och Ti: (6) oktaedrisk koordinatation.

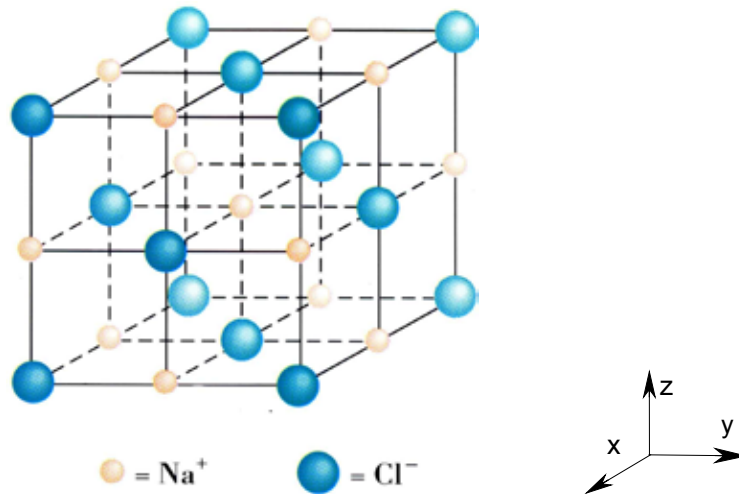
c)

CaTiO_3

4   6p   a) Hur kan man beskriva strukturen nedan med hjälp av packningsstrukturhålsmodellen? (2p)

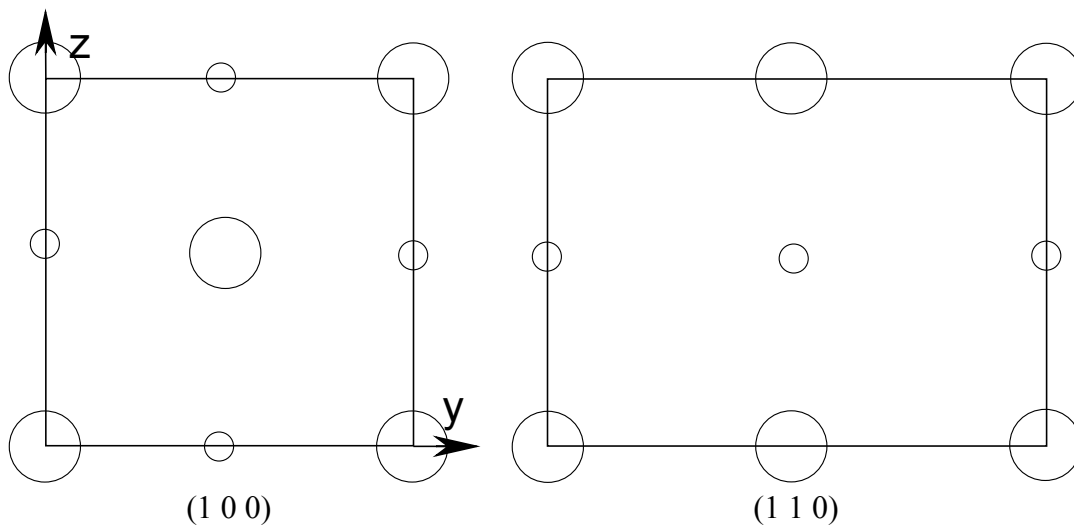
b) Med hjälp av enhetscellen nedan, rita (100) och (110) – planen för NaCl. Markera de inbördes lägena för Na^+ och Cl^- jonerna i respektive plan. (4p)

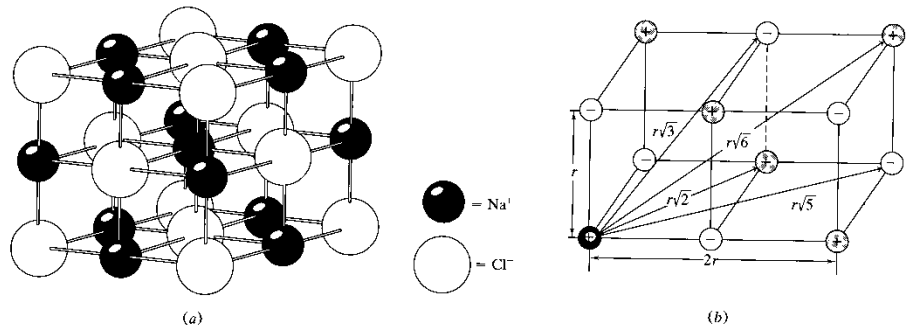
(Kantlängder: En enhet)

Lösning

- a) Kloridjonerna är kubiskt tätpackade, men natriumjonerna i alla oktaederhål.
b)

- 5   8p   Vid beräkning av gitterenergin för en kristall med Born-Landés ekvation tar man hänsyn till två huvudfaktorer. Principerna för beräkningen av den ena huvudfaktorn visas här nedanför i bilden till höger:

- a) Förklara vad bilden till höger visar och beskriv i ord hur faktorn beräknas. (4p)
- b) Vad är en madelungkonstant? (2p)
- b) Vad tar den andra huvudfaktorn hänsyn till? (2p)

Lösning

- a) Bilden visar avståndet från en jon (Na^+) i kristallstrukturen och avståndet till andra närliggande joner. Faktorn beräknas genom att summera bidragen från alla attraktioner och repulsioner i kristallen med hjälp av Coulombs lag.
- b) En summering enligt a) för alla attraktioner/repulsioner för en viss typ av kristallgitter, i detta fall för ämnen med NaCl -struktur.
- c) Jonernas volym. Om jonerna kommer nära varandra uppstår även repulsion pga att jonerna inte är punktladdningar utan har en viss volym.